

Zalecenia i wnioski do zagospodarowania zbiornika wodnego
pn. Jaworowy Staw
w celu zachowania wartości ornitologicznej akwenu

Gmina Miasto Szczecin

LUPAR

SZCZECIN, listopad 2024

opracowanie: LUPAR Ryszard Czeraszewicz
ul. Michałowskiego 2c
71-343 Szczecin
mail: lupcz@wp.pl

1. Opis terenu.

Zbiornik wodny pn. Jaworowy Staw znajduje się w granicach administracyjnych miasta Szczecin przy ul. Podbórzeńskiej. Geograficznie teren należy do Wzgórz Szczecińskich. Jest to jeden z niewielu pozostałych akwenów opierający się wysychaniu w wyniku zmian klimatycznych ostatnich dwóch dekad (gorące i suche wiosna oraz lato, niewielkie opady jesienno-zimowe).

Okolica zbiornika została poddana silnej presji urbanizacyjnej (zabudowa, samochodowe szlaki komunikacyjne). Aktualnie zaplanowane są prace polegające na budowie infrastruktury turystycznej wokół zbiornika oraz ingerujące w jego powierzchnię (budowa kładki).

Zagrożeniu będą podlegać naturalne siedliska ptaków, w związku z tym w dokumencie wydanym przez RDOŚ w Szczecinie w Załączniku 1 w rozdziale „Wytyczne do procesu projektowego i zawartości dokumentacji projektowej”, w pkt. 6 podkreślono konieczność wykonania inwentaryzacji przyrodniczej/ornitologicznej i ukierunkowanie prac inwestycji tak, aby zminimalizować negatywne oddziaływanie na skład awifauny lęgowej. Podkreślono dotychczasowe znaczenie zbiornika jako lęgowiska kokoszki *Gallinula chloropus*.

autor:

Ryszard Czeraszkiewicz

absolwent AR Szczecin, ze specjalizacją: zoologia/ornitologia

doświadczenie specjalistyczne i zawodowe:

Urząd Wojewódzki w Szczecinie Wydział Ochrony Środowiska

Instytut Ekologii Polskiej Akademii Nauk, Szczecińska Stacja Ornitologiczna „Świdwie”

OTOP - Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków Gdańsk

Szczeciński Klub Przyrodników

2. Przegląd gatunków ptaków, ocena składu awifauny.

Ze względu na porę roku nie jest możliwe ustalenie składu gatunkowego ptaków lęgowych zbiornika. Prawdopodobnie nie została wykonana taka inwentaryzacja w sezonie 2024.

Aktualnie jedynie możliwa jest analiza materiałów z poprzednich sezonów oraz szacowanie wartości ornitologicznej zbiornika na podstawie zachowanych siedlisk.

1. **kokoszka** *Gallinula chloropus*, w dokumentacji znalazła się wzmianka o czynnym stanowisku gatunku. Jest to ptak zajmujący płytkie i zarastające szuwarami eutroficzne zbiorniki. W Polsce uznany za nieliczny gatunek lęgowy. Populacja krajowa wynosi około 10-21 tys. par. Kokoszka należy do ptaków synantropijnych, zasiedlających także zbiorniki miejskie. Gniazda zakłada w gęstych szuwarach w miejscu spokojnym i możliwie oddalonym od obecności człowieka. Żeruje zarówno wśród roślinności wynurzonej jak i na brzegu wokół akwenu. Potrzebuje miejsc wypłyconych np. wysepek gdzie czyści pióra i odpoczywa.

Kokoszka należy do gatunków objętych ścisłą ochroną. Do zagrożeń dla gatunku należą: zmiany stosunków wodnych na zbiorniku, likwidacja szuwarów, zbyt intensywny ruch turystyczny i częsta penetracja powierzchni zbiornika, drapieżnictwo zwłaszcza gatunków inwazyjnych.

2. gatunki ptaków obserwowane w poprzednich sezonach (dane własne)

- wodnik *Rallus aquaticus* – lęgowy, potencjalnie lęgowy
- gęgawa *Anser anser* – nieregularnie pojawiające się i żerujące ptaki (pary)
- łabędź niemy *Cygnus olor* – dawniej lęgowy, zalatujące ptaki
- krzyżówka *Anas platyrhynchos* – lęgowa, także pojawiające się ptaki na żerowisku
- cyraneczka *Anas crecca* – kilkakrotnie obserwowana na przelotach
- perkoz dwuczuby *Podiceps cristatus* – dawniej lęgowy
- perkozek *Tachybaptus ruficollis* – nieregularnie lęgowy
- czapla siwa *Area cinerea* – regularnie żerująca, głównie w nocy
- trzcinniczek *Acrocephalus scirpaceus* – lęgowy
- trzcinia *Acrocephalus arundinaceus* – nieregularnie lęgowy
- potrzos *Emberiza schoeniclus* - lęgowy

3. Wnioski i zalecenia.

1. Zbiornik Jaworowy Staw pomimo silnej urbanizacji okolicy, zachował szereg cech naturalnego zbiornika polodowcowego, charakterystycznego dla rejonu Wzgórz Szczecińskich.

2. Skład gatunkowy ptaków lęgowych predysponuje ten akwen do objęcia ochroną w formie użytku ekologicznego (miejska ostoja ptaków). Tym bardziej, że większość podobnych zbiorników uległa w okolicy zagospodarowaniu lub wyschnięciu. Liczebność ptaków wodnych w Szczecinie jest silnie zagrożona, czego dowodem jest opuszczenie stanowiska przez bociany białe na Warszawie.

3. Ochrona ptaków lęgowych zbiornika powinna polegać na zachowaniu aktualnego stanu szuwarów, ochronie brzegów przed całkowitą zabudową miejską oraz na zwiększeniu świadomości ekologicznej mieszkańców i turystów odwiedzających ten teren.

4. Przewidywana budowa kładki turystycznej na zbiorniku powinna przebiegać po aktualnie użytkowanych szlakach pieszych. W przypadku gdy może być naruszona struktura siedlisk szuwarowych lub łożowisk (potencjalne lęgowisko kokoszki), prace powinny być konsultowane z ornitologiem. Ewentualne oświetlenie kładki nie powinno zbyt głęboko wnikać w głąb szuwarów. Oświetlenie w porze nocnej należy silnie ograniczać (wyłączać lub stosować światło przyściemnione). Powinien obowiązywać zakaz hałasowania w okresie lęgowym ptaków oraz całkowity zakaz ingerowania ludzi i zwierząt domowych w pas szuwarów.

5. Należy w formie kompensacji przyrodniczej przewidzieć wybudowanie profesjonalnej pływającej wyspy na zbiorniku.

6. W ślad za wprowadzeniem infrastruktury turystycznej, należy się spodziewać wchodzenia drapieżnych gatunków obcych oraz inwazyjnych takich jak koty domowe oraz szopy pracze. Należy przewidzieć działania ochronne polegające na stawianiu pułapek i odławianiu drapieżników.

7. Na drzewach w okolicy zbiornika można powiesić budki lęgowe dla kaczek (krzyżówka, gągoł) z odpowiednim zabezpieczeniem przed drapieżnikami.

8. Wszystkie prace uznane jako ingerencja w środowisko naturalne zbiornika (zwłaszcza w okresie lęgowym) powinny być konsultowane i wykonane we współpracy z ornitologiem.

4. Literatura:

1. Brown R., Ferguson J., Lawrence M., Lees D. Tropy i ślady ptaków. OTOP. Muza S.A., Warszawa 2006.
2. Czeraszkiewicz R., Staszewski A. Ptaki rezerwatu „Świdwie”. Wędrowniki i zimowanie. Zachodniopomorskie Towarzystwo Ornitologiczne, Szczecin 2004.
3. Domian G., Ziarnik K. Księga Puszczy Bukowej. Tom I: Środowisko przyrodnicze. RDOŚ w Szczecinie. Szczecin 2010.
4. Gotzman J., Jabłoński B. Gniazda naszych ptaków. Warszawa 1972.
5. Graszka-Petrykowski D. Ptaki w twoim ogrodzie. Warszawa 2008.
6. Gromadzki M., Dyrz A., Głowaciński Z., Wieloch M. Ostoje ptaków w Polsce. Biblioteka Monitoringu Środowiska. OTOP, Gdańsk 1994.
7. Hagemeyer EJM., Blair MJ. (red). The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. T I AD Poyser, London 1997.
8. Hofmann H. Ssaki Europy. Oznaczanie, poznawanie, ochrona. Muza S.A. Warszawa 1997.
9. Indykiewicz P. Gniazda ptaków i wybiórczość miejsc gnieźdzenia. Bydgoszcz 2004.
10. Jabłoński B., Kucińska E., Luniak M. Poradnik ochrony ptaków. LOP 1979.
11. Kaliciuk J., Mrugowski W. Ogólne informacje o stanie badań nad awifauną Pomorza Zachodniego. Szczecin 2000.
12. Kondracki J. Geografia Regionalna Polski, PWN, Warszawa 2001.
13. Krzysztofiak L., Krzysztofiak A. Zwalczanie inwazyjnych gatunków roślin obcego pochodzenia – dobre i złe doświadczenia. Stowarzyszenie „Człowiek i Przyroda”. Suwałki, Krzywe 2015.
14. Kuczyński L., Chylarecki P. Atlas pospolitych ptaków lęgowych Polski. Rozmieszczenie, wybiórczość siedliskowa, trendy. GIOŚ, Warszawa 2012.
15. PTO. Skrzydlaci sąsiedzi. PTO, WFOŚiGW Białystok.
16. Reichholf J. Las. Ekologia lasów środkowoeuropejskich. Świat Książki. Warszawa 1999.
17. Rostański K., Rostański K.M. Drzewa i krzewy. Klucz do oznaczania wybranych gatunków drzewiastych. Kubajak, Krzeszowice 1999.
18. Sikora P., Rohde Z., Gromadzki M., Neubauer G., Chylarecki P. (red). Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985-2004. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań 2007.
19. Svensson L. Przewodnik Collinsa, Ptaki Europy i Obszaru Śródziemnomorskiego. Mulico 2011.
20. Witkoś-Gnach K., Tyszko-Chmielowiec P., (red.). Drzewa w krajobrazie. Podręcznik praktyka. Fundacja Ekorozwoju, Wrocław 2014.
21. Tomiałojć L., Stawarczyk T. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP “pro Natura”. Wrocław 2003.
22. Tucker G. M., Evans M. I. 1997. Habitats for birds in Europe: a conservation strategy for the wider environment. Cambridge, U.K.: BirdLife International (BirdLife Conservation Series no. 6).